

PLENA CONTINUÏTAT FORMATIVA EN L'ETAPA 16-18 I REDUCCIÓ DE L'ABANDONAMENT EDUCATIU

**Informe de la Comissió de Treball
del Consell de la Formació Professional de Barcelona**

Edita:

Àrea de Cultura, Educació, Ciència i Comunitat
Ajuntament de Barcelona

Autoria:

Consell de la Formació Professional de Barcelona

Novembre de 2022

barcelona.cat/educacio

barcelona.cat/consellescolarmunicipal

Índex

1. INTRODUCCIÓ	26
1.1. El Consell de la Formació Professional de Barcelona	26
1.2. El punt de partida	27
2. DISCUSSIÓ	29
3. CONCLUSIONS	33
3.1. Propostes	34
4. REFERÈNCIES	38

1.1. El Consell de la Formació Professional de Barcelona

El Consell de la Formació Professional de Barcelona (CFPB) és l'òrgan de consulta, assessorament i participació, de caràcter no vinculant, de l'Ajuntament de Barcelona en matèria de formació professional.

El Consell vol ser un espai que reflecteixi i tingui en compte els diferents punts de vista i interessos de totes aquelles persones i entitats relacionades amb la formació professional.

Les comissions són els òrgans bàsics de treball del CFPB. Aquests grups de treball estan integrats per tots els agents socials de l'àmbit educatiu, social i econòmics de la ciutat que tenen relació amb la formació professional i tenen per objectiu debatre aspectes d'interès sobre la formació professional i fer propostes d'actuació per assolir millores, tenint en compte la variable de classe, origen, gènere i diversitat funcional.

Cada grup de treball és independent i té, d'acord amb els seus objectius, la seva pròpia dinàmica i el seu propi pla de treball. Tot i així, l'intercanvi de recursos, d'informació, d'eines i coneixements forma part del dia a dia de tots els grups, i en tots ells, es considera l'aprenentatge mutu i la voluntat d'acció conjunta com la base per aconseguir una major operativitat a la ciutat.

La **Comissió de Treball sobre Plena continuïtat formativa en l'etapa 16-18 i reducció de l'abandonament educatiu** està formada per diferents representants de l'ecosistema de la formació professional a la ciutat. Han format part de la comissió les persones següents:

Membres:

- Agustí Rubio, cap d'Orientació Educativa del Consorci d'Educació de Barcelona.

- Josep Miquel Mayos, director d'institut d'FP, membre d'EPIC
  - Neus Gómez, assessora tècnica de la Gerència de Serveis d'Educació de la Diputació de Barcelona
  - Rosa Janer Morte, delegada sindical CCOO
  - Rodrigo Plaza, responsable FP CCOO
  - Lluís Vila, president FAPAES
  - Jordi Grau, Àrea Cultura, Educació, Ciència i Comunitat, Direcció d'Educació Ajuntament Barcelona
  - Carolina López García, consellera del Districte de Sants-Montjuïc i presidenta del Grup de Treball
  - Jesús Martín Rivera, UGT Catalunya
  - Anna Garcia Escrig, grup municipal Valents
-
- Marta Carranza, secretària del CFPB
  - Laia Herrera, tècnica del CFPB
  - Lluís Bages, tècnic de la Fundació Ferrer i Guàrdia
  - Martí Oliver, tècnic de la Fundació Ferrer i Guàrdia

1.2. El punt de partida

La taxa d'abandonament escolar prematur (AEP, d'ara en endavant) és un dels múltiples indicadors de l'OCDE per mesurar el desenvolupament de les societats. Quantifica les persones joves d'entre 18 i 24 anys que no han assolit cap titulació d'estudis postobligatoris i que, per tant, s'han quedat amb un nivell d'estudis de secundària obligatòria o inferior i s'enfronten al mercat laboral amb dèficits formatius.

L'AEP és un fenomen estructural del nostre sistema educatiu i un dels principals reptes educatius que té afectació sobre el conjunt de la societat, especialment per a certs sectors socials. Es tracta d'un fenomen eminentment processual, ja que no només és una

qüestió finalista o de resultats, sinó que, per intervenir-hi cal tenir en compte el procés en el seu conjunt: la part prèvia, de generació i desenvolupament de la problemàtica.

A més, és un fenomen multifactorial: presenta elements socials, sistèmics, institucionals, relacionals i subjectius (Tarabini, 2017). I, finalment, és un problema social i educatiu construït. Per tant, cal que ens qüestionem quines són les estructures socials i educatives concretes que el generen.

La nova llei d'educació, la LOMLOE, presenta una finestra d'oportunitat per reduir les taxes d'abandonament i assegurar que més del 90 % de l'alumnat acabi els estudis postobligatoris.

Un sistema educatiu inclusiu i equitatiu no pot normalitzar que un gruix important de joves abandonin de forma prematura la seva trajectòria educativa. Combatre l'abandonament és un repte inajornable, ja que té un impacte negatiu en l'economia (atur, precarietat), en la societat (pobresa, cohesió social) i en la pròpia vida dels joves (insatisfacció, manca d'un projecte de vida a mig termini, malestar emocional). Que els nostres infants i joves continuïn estudiant fins a assolir un títol postobligatori és garantia perquè puguin millorar les seves condicions de vida futura.

El grup de treball ha debatut al voltant de l'acompanyament a les transicions educatives i la prevenció de l'abandonament escolar prematur i ha posat especial èmfasi en reduir substancialment l'abandonament escolar prematur dels i les joves de la ciutat i millorar la plena continuïtat educativa, avançant en la universalització de l'educació en l'etapa de 16 a 18 anys.

L'AEP és un tema que preocupa des de la perspectiva quantitativa, tant pel que fa als índexs, com pel seu impacte qualitatiu, pel que representa per les oportunitats dels i les joves que el pateixen i la repercussió que té a nivell social.

Les darreres dades d'abandonament a Catalunya se situen en el 14,8% (a Espanya és del 13,3 %), cosa que suposa una baixada del 2,5% respecte l'any 2021. La Unió Europea va fixar un objectiu de reducció de l'abandonament escolar, especialment adaptat per a Espanya, del 15% per al 2020 (que, per tant, hauríem assolit, si bé amb un any de retard), i un 9 % per al 2030.

La dada d'AEP a la ciutat de Barcelona (que s'obté a partir d'una mostra petita de l'enquesta de serveis municipals i una metodologia lleugerament diferent a la de l'EPA) mostra un percentatge força més petit que el català i espanyol: **d'un 5,5% l'any 2021**. No obstant, cal analitzar la dada amb precaució, atès que les diferències en el càlcul de l'indicador juntament amb el fet que es parteix d'una mostra petita podrien estar **minimitzant un problema que és de màxima prioritat, si tenim en compte les dificultats que hauran d'afrontar els joves que s'hagin d'inserir al mercat de treball** amb els nivells d'exigència actual amb un nivell d'estudis igual o inferior a l'ESO.

Pel que fa a la distribució per sexes destacar que hi ha diferències entre les noies que abandonen el sistema educatiu (o que el sistema les abandona a elles), que suposen el 9,9%, i els nois, que representen el 19,4%. Hi ha altres elements a banda del gènere que també fan variar enormement aquesta taxa, com són l'origen geogràfic, el nivell d'estudis de la família i la renda econòmica. Aquest darrer punt és important perquè es coneix que **les dades d'abandonament són substancialment pitjors quan es focalitza l'anàlisi en el subgrup d'alumnes que es troben en situació de vulnerabilitat socioeconòmica**.

El curs 2017-2018, amb l'objectiu de fer una diagnosi acurada de la realitat de l'educació postobligatòria de la ciutat, el Consorci d'Educació de Barcelona va iniciar una anàlisi sistemàtica de dades de cada cohort per tal de saber on es trobaven, acadèmicament parlant, els i les joves de la ciutat entre els 15 i els 18 anys. Aquest estudi s'ha anat repetint al llarg dels cursos fins a l'actualitat. Les anàlisis de cohort han permès conèixer amb més precisió la continuïtat formativa a la ciutat de Barcelona i identificar els col·lectius amb més riscos d'abandonament per tal de fer actuacions preventives.

A Barcelona, bona part dels i les joves no acaba l'educació obligatòria a l'edat que correspondria: la taxa d'idoneïtat als 15 anys —és a dir, la proporció de joves que estan al curs que s'espera per la seva edat (4t d'ESO)— és del 80%. O dit d'una altra manera, **només el 80% dels i les estudiants de 15 anys està al curs que correspon**. De la resta, la majoria ha repetit alguna vegada al llarg de la seva trajectòria escolar (18%) o han fet 16 anys i han deixat d'estudiar abans d'acabar l'etapa. No obstant això, **la taxa de graduació (el percentatge de joves que obté el graduat de l'ESO) és del 92%**. Aquesta xifra suposa un augment notable (7 punts) respecte a deu anys enrere.

Dels i les joves nascuts el 2001, un 72% continuen la seva formació en ensenyaments postobligatoris: un 65% fan batxillerat i un 7% fan cicles formatius de grau mitjà (CFGM). En el pas de 1r a 2n curs de postobligatòria, tant a batxillerat com als CFGM, es detecta un abandonament d'un 9% dels estudiants.

El compromís del Consorci d'Educació de Barcelona amb la reducció de les desigualtats fa que l'anàlisi de la cohort s'hagi focalitzat especialment en els i les joves que es troben en una situació de vulnerabilitat socioeconòmica. L'anàlisi específica d'aquest col·lectiu ha de permetre planificar actuacions enfocades a abordar les dificultats que puguin trobar a l'hora de continuar estudiant. En tot cas, les dades mostren que **la taxa de finalització de l'etapa postobligatòria és molt inferior en els 1.544 joves nascuts el 2001 que es troben en situació de vulnerabilitat socioeconòmica, sobretot si es compara amb la població general**: mentre que en el conjunt de la cohort aquest indicador se situa en el 55%, entre els i les joves més desfavorits cau fins al 19%.

El Consorci, especialment des de la Direcció d'Ensenyaments Postobligatoris i de Règim Especial, està impulsant tot un seguit de mesures orientades a una continuïtat plena i reduir l'AEP entre els i les joves de la ciutat des de la perspectiva preventiva. Entre aquestes destaquen l'orientació a l'ESO i les actuacions d'acompanyament a les transicions i de compensació implementades pel Servei d'Orientació Pla Jove, un servei clau en el

procés de continuïtat plena. Per altra banda, destaquen les actuacions en els estudis postobligatoris, com el BATXPRO, programes de suport a la postobligatòria, el Reprèn Pro, el seguiment de l'alumnat amb NEE amb el **Pla d'acompanyament** i altres suports psicopedagògics.

El balanç d'actuacions realitzades amb la fita de reduir l'abandonament prematur a Barcelona es podria sintetitzar afirmant que s'ha avançat i s'han consolidat les actuacions preventives a l'ESO, la millora en la detecció de necessitats educatives i en l'acompanyament al col·lectiu d'alumnes més vulnerables, i que s'han iniciat, a tall de pilotatge i de manera encara incipient, transformacions estructurals en l'etapa postobligatòria que apunten el camí que cal seguir. **S'ha posat de manifest que el repte per als propers anys seria estendre les millores de manera sistèmica (superant l'etapa d'experimentació) i concentrar els esforços i els recursos per assolir la plena continuïtat dels estudis postobligatoris.**

L'objectiu és que tots els joves, independentment del seu context sociocultural o econòmic, **obtinguin l'acreditació que els capacitarà per fer el salt als estudis superiors o al mercat de treball amb una formació bàsica.** Aquest repte universalitzador de l'etapa posterior als 16 passa, com a mínim, per quatre fites que caldria assolir a mitjà termini:

- **Desplegar models curriculars i pedagògics basats en els principis del Disseny Universal per l'Aprenentatge (DUA)** tant a l'ESO com a la postobligatòria (batxillerat i CFGM) de manera que l'aprenentatge sigui significatiu, aplicat, personalitzat i permeti identificar vocacions i projectar itineraris de futur a tots els nois i noies.
- **Assegurar que tots els centres d'educació secundària obligatòria i postobligatòria disposin de plans d'orientació i acompanyament a les transicions educatives de l'alumnat** a partir de l'acció tutorial i de figures específicament dedicades a l'orientació que es coordinen amb els serveis d'orientació que proporciona la ciutat.
- **Dotar els centres d'ensenyaments postobligatoris dels recursos necessaris per poder fer itineraris adaptats** i garantir la continuïtat dels itineraris acadèmics per alumnat NEE en un marc d'educació inclusiva.
- **Disposar de places suficients per a tot l'alumnat que vulgui cursar ensenyaments professionalitzadors un cop acabada l'etapa obligatòria o qualsevol altra prova que hi doni dret d'accés**, i la graduació de l'ESO a través dels Centres de

Formació de Persones Adultes, amb una oferta prou flexible, accessible (econòmicament) i adaptable als canvis de demanda tant per part dels estudiants com del mercat.

En definitiva, garantir la continuïtat en l'etapa postobligatòria, tal com reconeixen diversos estaments i organismes internacionals, és clau per fomentar la cohesió social, reduir les desigualtats i lluitar contra l'exclusió. Per això, la continuïtat dels estudis més enllà de l'educació obligatòria és, cada vegada més, **necessària per garantir unes condicions mínimes per a la inserció en el mercat laboral i per a la participació plena en la societat.**

Les propostes per abordar l'abandonament educatiu en l'etapa postobligatòria en la modalitat professional (els CFGM) s'estructuren a partir de tres grans àmbits, seguint la línia de treball del grup GEPS-UAB, que ha realitzat la recerca "L'abandonament escolar a la ciutat de Barcelona: un abordatge qualitatiu a les experiències i trajectòries escolars dels i les joves":

- 1. L'estratègia de política local:** aquest àmbit inclou l'abordatge del fenomen des de la perspectiva multinivell i territorial (de districtes), la coordinació de serveis tenint en compte la multifactorialitat del fenomen de l'AEP, i la traçabilitat, seguiment i acompanyaments dels i les joves que es troben en situació d'AEP dins i fora del sistema educatiu.
- 2. Les trajectòries de continuïtat formativa:** aquest àmbit inclou la planificació de l'oferta educativa, la informació i l'orientació precoç, continuada i sistèmica amb els recursos necessaris, com el reforç del Servei d'Orientació Pla Jove: "els i les joves de la ciutat de Barcelona tenen una experiència de transició educativa molt diversa. No obstant això, existeixen elements comuns que permetrien, a través d'una millora del propi procés d'elecció i transició educativa, ampliar les oportunitats educatives dels i les joves i, en particular, les d'aquells i aquelles en situació de major vulnerabilitat" (Tarabini, 2021).
- 3. La millora de l'experiència educativa:** millorar l'experiència educativa dels i les joves, com hem vist, és un element cabdal per a garantir l'èxit escolar de tothom. Especialment aquells i aquelles joves més vulnerables tendeixen a presentar unes experiències escolars caracteritzades per la desvinculació a nivell múltiple. Aquest àmbit inclou aspectes pedagògics i metodologies de treball en les que destaquen els perfils professionals dels centres i la personalització dels aprenentatges.

3.1. PROPOSTES

L'estratègia de política local:

- **Qualsevol actuació de política pública que es faci per abordar l'abandonament ha de ser multinivell i d'ampli abast territorial** i, en el cas de Barcelona, a escala de districte i barri (per superar les desigualtats socioeducatives locals).
- Per les característiques pròpies de la ciutat de Barcelona, **cal desenvolupar una estratègia de ciutat de dimensió metropolitana pel que fa a l'àmbit de la postobligatòria.**
- **Cal generar coneixement precís de la ciutat per dimensionar i comprendre, tant qualitativament com quantitativament, l'abast de les diverses formes de l'abandonament educatiu a la ciutat (diagnòstic i traçabilitat)** i actuar decididament sobre les diverses formes de l'abandonament, posant especial èmfasi en les persones joves que ja estan fora del sistema. L'estudi i seguiment de les cohorts per part del Consorci d'Educació de Barcelona es valora molt positivament.
- En aquest sentit, es demana **elaborar estudis específics sobre l'abandonament en el Cicle Formatiu de Grau Mitjà.**
- També cal que les mesures de prevenció de l'abandonament **posin un focus especial en l'alumnat en situació de vulnerabilitat social** i apuntin als diversos determinants d'una transició amb èxit a l'educació postobligatòria.
- **Cal millorar les taxes d'admissió en l'ESO** per tal de reduir les dades d'abandonament.
- **Disposar de places suficients per a tot l'alumnat que vulgui cursar ensenyaments professionalitzadors**, tant per aquells que han acabat l'etapa obligatòria, com per a aquells que accedeixen des d'altres vies. Amb una oferta prou flexible, accessible econòmicament i adaptable als canvis de demanda tant per part dels estudiants com del mercat. També calen augmentar les places de PFI o de segones / noves oportunitats i de Cicles Formatius de Grau Mitjà fins a cobrir el 100 % de l'alumnat que vulgui cursar-lo.

- **Desplegar plans locals d'acompanyament a l'escolaritat, com els que s'estan promovent des del districte de Sants-Montjuïc**, basats en els principis de responsabilitat i de treball en xarxa entre centre, família i entorn/comunitat que garanteixin una acció coherent i integrada al llarg de les transicions escolars i vitals dels i les joves.
- **Articular el treball en xarxa entre l'administració educativa i els serveis locals** per tal de poder fer un acompanyament de les transicions educatives amb èxit.

Trajectòries de continuïtat formativa:

- Es constata que les entitats que ofereixen **programes de noves / segones oportunitats, com l'escola municipal de segones oportunitats i entitats del tercer sector**, estan donant una bona resposta per a aquells joves més vulnerables que volen fer un retorn educatiu de l'obligatòria a la postobligatòria. Aquests programes es caracteritzen per oferir itineraris formatius personalitzats, flexibles, amb recorreguts temporals més enllà d'un any i orientacions basades en l'acompanyament subjectiu i educatiu. **Cal promoure estratègies comunicatives per donar a conèixer aquests recursos als joves.**
- **Articular els recursos de prevenció i detecció i els de compensació** tant públics com privats existents en els territoris.
- **Reforçar la coordinació entre etapes i dispositius socioeducatius del territori** i aconseguir que els joves, abans d'acabar l'ESO, l'FP o el batxillerat, tinguin un pla individualitzat de transició que els ajudi en la presa de decisions sobre el seu futur.
- **Desplegar mesures per acompanyar les famílies en l'orientació educativa i professional dels seus fills i filles**, incloent accions específiques de vincle i acompanyament educatiu amb les famílies més vulnerables.
- **Augmentar els recursos de suport i reforç escolar** per a l'alumnat que més ho necessita.

- **Millorar l'orientació sobre els estudis postobligatoris professionalitzadors** que es dona al llarg de l'ESO.
- Atès que molts docents de l'ESO desconeixen les característiques dels estudis postobligatoris i que la transmissió d'informació és esbiaixada a favor del batxillerat, cal **promoure específicament sessions formatives sobre l'oferta formativa professionalitzadora, les vies i els tràmits d'accés**, per tal que puguin fer una bona orientació a l'alumnat.
- **Garantir l'orientació específica als col·lectius amb necessitats específiques de suport educatiu.** Dotar els centres d'ensenyaments postobligatoris dels recursos necessaris per poder fer itineraris adaptats i garantir la continuïtat dels itineraris acadèmics per alumnat NEE en un marc d'educació inclusiva.
- **Assegurar que tots els centres d'educació secundària obligatòria i postobligatòria disposin de plans d'orientació i acompanyament a les transicions educatives de l'alumnat** a partir de l'acció tutorial i de figures específicament dedicades a l'orientació, dotades dels recursos necessaris per a poder desenvolupar la seva funció de forma òptima.
- **Incrementar la fidelització i promoció de primer a segon dels estudis postobligatoris** a través d'un acompanyament intensiu de l'alumnat que ho necessiti.
- Es considera necessari **realitzar avaluacions de les intervencions públiques** enfocades no només a saber què funciona, per què i sota quines condicions, sinó també a la necessitat de conèixer les hipòtesis sobre com se suposa que les diferents intervencions generaran els impactes esperats.
- **Cal incorporar el RALC en els serveis educatius que actualment en queden fora** (centres de formació d'adults, programes de formació i inserció...).

Millora de l'experiència educativa:

- **Reforçar les polítiques i pràctiques de subjectivitat en el dia a dia dels centres**, especialment en les tutories, orientades a escoltar els punts de vista del jovent i a generar espais d'expressió, respecte i reconeixement.
- **Reforçar la figura del tutor/a amb un rol referencial cap a tot l'alumnat**, especialment el més vulnerable o amb necessitats específiques.
- **Incrementar la dotació i els recursos de les figures d'orientació a tots els centres educatius** i habilitar espais de treball cooperatiu entre figures d'orientació (educadors, psicopedagogs, tècnics d'integració social) i professorat dels centres encaminat a avançar cap a la incorporació transversal de l'orientació en les pràctiques docents.
- **Millorar els mecanismes d'atenció a la diversitat en la postobligatòria** per garantir que les persones joves amb necessitats específiques de suport educatiu tenen acompanyament especialitzat a les aules.
- **Impulsar els equips d'atenció psicopedagògica a l'etapa d'educació postobligatòria** i així incorporar l'acompanyament emocional en tots els processos formatius.
- **Activar estratègies de detecció primerenca de dificultats d'aprenentatge basades en el seguiment continuat dels i les joves** que anticipin possibles trajectòries escolars de risc i garanteixin la millora de l'èxit escolar de tot l'alumnat.
- **Augmentar la detecció del risc d'abandonament específicament en els Cicles Formatius de Grau Mitjà** per incrementar la fidelització i la promoció de primer a segon.
- **Promoure la personalització dels processos d'ensenyament i aprenentatge** a través de la implementació del models curriculars i pedagògics basats en els principis del Disseny Universal per a l'Aprenentatge (DUA), tenint en compte les motivacions i capacitats de l'alumnat i deixant espai per a la personalització.

4

Referències

- Conclusions I Fòrum d'abandonament i trajectòries educatives a la ciutat de Barcelona
- Acord de ciutat per l'educació 2030
- Tarabini, Aina (...) *"L'abandonament escolar a la ciutat de Barcelona: un abordatge qualitatiu a les experiències i trajectòries escolars dels i les joves"*: https://www.edubcn.cat/rcs_gene/extra/01_documents_de_referencia/informes/20210201_Informe%20final_Abandonament_Escolar_CEB_GEPS-UAB.pdf
- https://www.edubcn.cat/rcs_gene/extra/01_documents_de_referencia/informes/20210930_Informe_Que_hem_fet_per_millorar_abandonament_A.pdf
- Llei orgànica 3/2020, de 29 de desembre, per la qual es modifica la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació (LOMLOE).